

Cuprins

PARTEA I. PRINCIPII ȘI INSTITUȚII FUNDAMENTALE	1
Capitolul I. Categori și principii fundamentale	3
<i>Secțiunea 1. Considerații generale referitoare la procesul civil și la dreptul procesual civil</i>	<i>3</i>
§1. Noțiunea și importanța procesului civil	3
§2. Rolul și locul dreptului procesual civil în sistemul dreptului românesc	6
§3. Protecția drepturilor civile subiective pe calea acțiunii în justiție	9
§4. Activitatea jurisdicțională în materie civilă	18
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului procesual civil</i>	<i>21</i>
§1. Noțiunea de izvor de drept	21
§2. Constituția	21
§3. Legile	22
§4. Actele normative subordonate legii	23
§5. Jurisprudența	23
§6. Documentele internaționale	24
<i>Secțiunea a 3-a. Principiile fundamentale ale dreptului procesual civil</i>	<i>25</i>
§1. Noțiunea și sistematizarea principiilor dreptului procesual civil	25
§2. Principiile organizării și funcționării instanțelor judecătorești	26
2.1. Principiul accesului liber la justiție	26
2.2. Principiul independenței judecătorilor	29
§3. Principiile activității procesuale	30
3.1. Principiul legalității	30
3.2. Principiul aflării adevărului	31
3.3. Principiul dreptului la apărare	33
3.3.1. Noțiune și reglementare	33
3.3.2. Asistența judiciară (ajutorul public judiciar)	35
3.4. Principiul rolului activ al judecătorului	36
3.5. Principiul contradictorialității	39
3.5.1. Noțiune	39

3.5.2. Principalele aspecte ale contradictorialității	39
3.5.3. Asigurarea realizării contradictorialității în procesul civil	40
3.6. Principiul egalității și principiul folosirii limbii materne	41
3.6.1. Principiul egalității	41
3.6.2. Principiul folosirii limbii materne	42
3.7. Principiul publicității și principiul oralității dezbaterilor	43
3.7.1. Principiul publicității	43
3.7.2. Principiul oralității	44
3.7.3. Problema activităților procedurale care au loc în camera de consiliu	45
3.8. Principiul nemijlocirii și principiul continuității procesului	46
3.8.1. Principiul nemijlocirii	46
3.8.2. Principiul continuității	47
§4. Principiile activității judiciare în materie civilă	47
4.1. Principiul disponibilității	47
4.1.1. Noțiune	47
4.1.2. Conținutul principiului disponibilității	51
4.2. Principiul soluționării amiabile a litigiului	56
Capitolul al II-lea. Acțiunea civilă	60
<i>Secțiunea 1. Aspecte introductive</i>	60
§1. Definirea și rolul acțiunii civile	60
1.1. Noțiune	60
1.2. Conținutul acțiunii civile	61
1.3. Rolul acțiunii civile	61
1.4. Acțiunea civilă și cererea de chemare în judecată	61
§2. Corelația dintre acțiune și dreptul subiectiv litigios	62
2.1. Preliminarii	62
2.2. Concepția care identifică acțiunea civilă cu dreptul subiectiv	62
2.3. Concepția autonomiei dintre acțiunea civilă și dreptul subiectiv litigios	63
2.4. Analiză comparativă a dreptului subiectiv litigios și acțiunea civilă	63
2.5. Legătura dintre dreptul subiectiv litigios și acțiunea civilă	65
§3. Exercițarea dreptului la acțiune	65
3.1. Definirea dreptului la acțiune	65
3.2. Nașterea și stingerea dreptului la acțiune	67

3.2.1. Nașterea dreptului la acțiune _____	67
3.2.2. Stingerea dreptului la acțiune _____	68
3.2.3. Analiza prescriptibilității drepturilor la acțiune _____	69
3.2.4. Efectele prescripției extinctive _____	69
<i>Secțiunea a 2-a. Elementele acțiunii civile _____</i>	<i>70</i>
§1. Aspecte generale _____	70
1.1. Preliminarii _____	70
1.2. Importanța cunoașterii elementelor acțiunii civile _____	70
§2. Subiectele acțiunii civile _____	71
2.1. Determinarea subiectelor acțiunii _____	71
2.2. Fundamentul calității de parte în procesului civil _____	72
§3. Cauza acțiunii _____	72
3.1. Noțiunea de cauză _____	72
3.2. Corelarea dintre cauza conflictuală și cauza juridică a acțiunii _____	73
§4. Obiectul acțiunii _____	75
4.1. Precizări prealabile _____	75
4.2. Necesitatea teoretică și practică de a distinge între obiectul dreptului și obiectul acțiunii _____	76
4.3. Condițiile de validitate a obiectului acțiunii _____	77
<i>Secțiunea a 3-a. Clasificarea acțiunilor civile _____</i>	<i>77</i>
§1. Justificarea clasificării _____	77
§2. Clasificarea acțiunilor civile după scopul urmărit _____	78
2.1. Preliminarii _____	78
2.2. Acțiunile în realizarea dreptului _____	78
2.3. Acțiunile în constatare _____	79
2.4. Acțiunile constitutive sau transformatoare de drepturi _____	81
§3. Clasificarea acțiunilor civile după natura dreptului a cărui valorificare judiciară se urmărește _____	82
3.1. Enunțare _____	82
3.2. Acțiunile personale _____	83
3.3. Acțiunile reale _____	83
3.4. Principalele deosebiri dintre acțiunile reale și acțiunile personale _____	84
3.5. Acțiunile mixte _____	85
3.6. Acțiuni petitorii și acțiuni posesorii _____	86
<i>Secțiunea a 4-a. Asigurarea acțiunii _____</i>	<i>86</i>
§1. Precizări introductive _____	86
1.1. Noțiunea și justificarea măsurilor de asigurare a acțiunii _____	86

1.2. Reglementarea și enumerarea măsurilor asigurătorii ale acțiunii civile _____	87
§2. Sechestrul asigurător _____	87
2.1. Noțiune și reglementare _____	87
2.2. Procedura aplicării sechestrului asigurător _____	88
2.3. Ridicarea sechestrului asigurător _____	89
2.4. Efectele sechestrului asigurător _____	90
§3. Sechestrul judiciar _____	90
3.1. Noțiune și reglementare _____	90
3.2. Procedura aplicării sechestrului judiciar _____	91
3.3. Efectele sechestrului judiciar _____	92
§4. Poprirea asigurătorie _____	93
4.1. Noțiune și reglementare _____	93
4.2. Procedura înființării popririi asigurătorii _____	94
4.3. Efectele popririi asigurătorii _____	94
Capitolul al III-lea. Participanții la procesul civil _____	96
<i>Secțiunea 1. Instanța de judecată _____</i>	<i>96</i>
§1. Preliminarii _____	96
§2. Structura instanțelor _____	97
§3. Statutul judecătorilor și procurorilor _____	100
§4. Compunerea și constituirea instanței _____	104
§5. Incidente procesuale privind compunerea sau constituirea instanței _____	107
5.1. Incompatibilitatea _____	107
5.2. Abținerea și recuzarea _____	110
5.2.1. Definirea noțiunilor _____	110
5.2.2. Cazurile de abținere și recuzare _____	110
5.2.3. Caracterul normelor privitoare la abținerea și recuzarea judecătorilor _____	112
5.2.4. Procedura abținerii și recuzării _____	113
5.2.5. Efectele soluționării cererilor de abținere și recuzare _____	114
<i>Secțiunea a 2-a. Părțile în procesul civil _____</i>	<i>115</i>
§1. Noțiune _____	115
§2. Coparticiparea procesuală _____	116
2.1. Noțiune și reglementare _____	116
2.2. Felurile coparticipării procesuale _____	117
2.3. Efectele coparticipării _____	118
§3. Drepturile și obligațiile procesuale ale părților _____	120
3.1. Noțiune _____	120

3.2. Cadrul general al exercitării drepturilor procesuale civile. Abuzul de drept în procesul civil _____	120
§4. Condițiile legale pentru a putea fi parte în procesul civil _____	122
4.1. Preliminarii _____	122
4.2. Capacitatea juridică procesuală _____	123
4.3. Calitatea juridică procesuală a părților _____	127
4.3.1. Noțiune _____	127
4.3.2. Transmiterea calității juridice procesuale. Noțiune și feluri _____	130
4.3.3. Sancțiunea lipsei calității juridice procesuale _____	133
4.4. Afirmarea unui drept subiectiv legal și actual _____	134
4.4.1. Preliminarii _____	134
4.4.2. Legalitatea drepturilor civile subiective _____	135
4.4.3. Actualitatea drepturilor civile subiective _____	136
4.5. Interesul de a pune în mișcare și întreține activitatea judiciară _____	138
<i>Secțiunea a 3-a. Terțele persoane în procesul civil _____</i>	<i>140</i>
§1. Considerații generale _____	140
1.1. Noțiunea de terțe persoane în procesul civil _____	140
1.2. Condițiile speciale de participare a terțelor persoane în procesul civil _____	140
§2. Intervenția voluntară și formele ei _____	141
2.1. Noțiunea și formele intervenției voluntare _____	141
2.2. Intervenția principală. Noțiune și trăsături caracteristice _____	142
2.3. Aplicații ale intervenției principale _____	143
2.4. Procedura intervenției principale _____	143
2.4.1. Forma intervenției principale _____	143
2.4.2. Termenul în care intervenția principală poate fi formulată _____	144
2.4.3. Discutarea și admiterea în principiu a intervenției principale _____	144
2.5. Efectele și judecarea intervenției principale _____	144
2.6. Intervenția accesorie. Noțiune și trăsături caracteristice _____	145
2.7. Aplicații ale intervenției accesorii în practica judiciară _____	146
2.8. Procedura intervenției accesorii _____	146
2.8.1. Forma intervenției accesorii _____	147
2.8.2. Termenul în care intervenția accesorie poate fi formulată _____	147

2.8.3. Discutarea și admiterea în principiu a intervenției accesorii _____	147
2.9. Efectele și soluționarea intervenției accesorii _____	147
§3. Chemarea în judecată a altei persoane _____	149
3.1. Noțiune și trăsături caracteristice _____	149
3.2. Ipoteze și cazuri din practica judiciară _____	149
3.3. Procedura chemării în judecată a altor persoane _____	150
3.3.1. Forma cererii și momentele până la care poate fi depusă _____	150
3.3.2. Discutarea și admiterea în principiu a cererii _____	151
3.4. Soluționarea cererii de chemare în judecată a altei persoane _____	151
§4. Chemarea în garanție _____	152
4.1. Noțiune și scop _____	152
4.2. Aplicații practice _____	153
4.3. Procedura chemării în garanție _____	153
4.3.1. Dreptul de a cere chemarea în garanție _____	153
4.3.2. Cererea de chemare în garanție și termenele în care trebuie depusă _____	153
4.3.3. Discutarea și admiterea în principiu a cererii de chemare în garanție _____	154
4.4. Efectele și soluționarea cererii de chemare în garanție _____	154
§5. Arătarea titularului dreptului _____	155
5.1. Noțiune și trăsături caracteristice _____	155
5.2. Procedura arătării titularului dreptului _____	155
§6. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane _____	157
<i>Secțiunea a 4-a. Reprezentarea în procesul civil _____</i>	<i>158</i>
§1. Considerații generale _____	158
§2. Reprezentarea procesuală legală _____	159
§3. Reprezentarea procesuală convențională _____	160
§4. Reprezentarea procesuală judiciară _____	163
<i>Secțiunea a 5-a. Participarea Ministerului Public în procesul civil _____</i>	<i>164</i>
§1. Noțiuni introductive _____	164
§2. Calitatea procesuală a procurorului _____	165
Capitolul al IV-lea. Competența instanțelor judecătorești _____	168
<i>Secțiunea 1. Formele competenței instanțelor judecătorești _____</i>	<i>168</i>
§1. Competența absolută și competența relativă _____	168

§2. Competența materială a instanțelor judecătorești _____	170
2.1. Noțiune _____	170
2.2. Competența materială funcțională (<i>ratione officii</i>) _____	170
2.3. Competența materială procesual civilă (<i>ratione materiae</i>) _____	171
2.3.1. Competența materială a judecătorilor _____	172
2.3.2. Competența materială a tribunalelor _____	175
2.3.3. Competența materială a curților de apel _____	178
2.3.4. Competența materială procesual-civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție _____	179
§3. Determinarea competenței după valoarea obiectului cererii introductive de instanță _____	182
§4. Competența teritorială a instanțelor judecătorești _____	186
4.1. Preliminarii _____	186
4.2. Noțiunea de competență teritorială (<i>ratione personae vel loci</i>) _____	187
4.3. Felurile competenței teritoriale. Regula generală și excepțiile _____	187
4.4. Competența teritorială generală _____	187
4.5. Competența teritorială alternativă _____	190
4.6. Competența teritorială exclusivă (excepțională) _____	193
4.7. Competența facultativă _____	196
4.8. Reguli speciale privind stabilirea competenței _____	197
<i>Secțiunea a 2-a. Întinderea competenței instanței sesizate</i> _____	198
§1. Considerații generale _____	198
§2. Competența instanței sesizate în privința apărărilor directe _____	198
§3. Chestiunile prejudiciale _____	201
3.1. Noțiune _____	201
3.2. Ipoteza unei posibile clasificări a chestiunilor prejudiciale sub raportul posibilității lor de soluționare ____	201
3.3. Soluționarea chestiunilor prejudiciale de către instanța competentă _____	202
§4. Incidentele de procedură _____	203
4.1. Noțiune _____	203
4.2. Incidentele simple. Competența instanței sesizate de a le soluționa _____	203
4.3. Cererile incidente: noțiunea și gruparea lor _____	204
4.4. Problemele determinării instanței competente de a soluționa cererile incidente _____	205

4.5. Determinarea competenței în cazul cererilor adiționale	205
4.6. Determinarea competenței în cazul cererilor reconvenționale	206
4.7. Competența în cazul cererilor de intervenție	207
§5. Prorogarea de competență	207
5.1. Noțiunea și felurile prorogării de competență	207
5.2. Regulile generale ce trebuie respectate când se pune problema unei prorogări de competență	208
5.3. Prorogarea legală de competență	209
5.4. Prorogarea judiciară de competență	211
5.5. Prorogarea convențională de competență	211
<i>Secțiunea a 3-a. Excepțiile și conflictele de competență</i>	<i>213</i>
§1. Considerații generale	213
§2. Excepția de necompetență	214
2.1. Noțiune	214
2.2. Excepția de necompetență și excepția de inadmisibilitate	214
2.3. Dreptul de a invoca excepția de necompetență și exercitarea lui	215
2.4. Prioritatea soluționării excepției de necompetență	217
2.5. Soluțiile ce pot fi pronunțate asupra excepției de necompetență	217
2.6. Hotărârea declinatorie de competență și efectele ei	218
§3. Excepția de litispendență	219
3.1. Noțiune	219
3.2. Condițiile ce se cer a fi îndeplinite pentru invocarea excepției de litispendență	219
3.3. Aspectele procesuale ale excepției de litispendență	220
§4. Excepția de conexitate	221
4.1. Noțiune	221
4.2. Condițiile ce se cer a fi îndeplinite pentru invocarea excepției de conexitate	221
4.3. Scopul și oportunitatea procesuală a invocării excepției de conexitate	222
4.4. Principalele aspecte procesuale ale invocării și soluționării excepției de conexitate	222
4.5. Efectele conexării	224
4.6. Disjungerea cauzelor conexe	224
§5. Conflictele de competență	225

5.1. Noțiune și feluri	225
5.2. Condițiile cerute pentru nașterea unui conflict de competență	226
§6. Soluționarea conflictelor de competență	227
6.1. Precizări prealabile	227
6.2. Procedura de rezolvare a conflictelor de competență	228
<i>Secțiunea a 4-a. Strămutarea proceselor și delegarea instanței</i>	229
§1. Preliminarii	229
§2. Strămutarea proceselor	230
2.1. Noțiunea de strămutare a pricinilor	230
2.2. Procedura strămutării pricinilor civile	230
§3. Delegarea instanței	232
Capitolul al V-lea. Actele de procedură	233
<i>Secțiunea 1. Considerații introductive</i>	233
§1. Noțiune	233
§2. Elementele și forma actelor de procedură	233
§3. Clasificarea actelor de procedură	235
<i>Secțiunea a 2-a. Principalele acte de procedură</i>	236
§1. Cererea de chemare în judecată	236
1.1. Elementele cererii de chemare în judecată	236
1.2. Sancțiunile neîndeplinirii cerințelor prevăzute de art. 194 C. proc. civ.	240
§2. Întâmpinarea	243
§3. Cererea reconvențională	244
§4. Citația	247
§5. Citarea (comunicarea citației)	249
<i>Secțiunea a 3-a. Nulitatea actelor de procedură</i>	258
§1. Preliminarii	258
§2. Noțiunea de nulitate și clasificarea actelor procedurale	258
§3. Invocarea, constatarea și efectele nulității	261
<i>Secțiunea a 4-a. Termenele procedurale</i>	263
§1. Considerații generale	263
1.1. Noțiunea și importanța termenelor procedurale	263
1.2. Clasificarea termenelor procedurale	263
1.3. Caracterele termenelor procedurale	265
§2. Calculul termenelor procedurale	266
§3. Sancțiunea nerespectării termenelor procedurale	268

PARTEA A II-A. PROCEDURA CONTENCIOASĂ	271
Capitolul I. Procedura în fața primei instanțe	273
<i>Secțiunea 1. Etapa scrisă</i>	273
§1. Considerații preliminare	273
§2. Sesizarea instanței de judecată	274
§3. Pregătirea judecătii	281
<i>Secțiunea a 2-a. Cercetarea și dezbateră în fond a procesului</i>	283
§1. Ședința de judecată	283
1.1. Noțiune	283
1.2. Desfășurarea dezbaterilor	284
1.3. Încercarea de împăcare a părților	285
1.4. Ordinea în care se dă cuvântul părților	285
1.5. Judecata în lipsă	286
1.6. Primul termen la care părțile sunt legal citate	287
1.7. Încheierea de ședință	289
1.7.1. Clasificarea încheierilor	290
§2. Cercetarea procesului	291
§3. Excepțiile procesuale	295
3.1. Preliminarii	295
3.2. Clasificarea excepțiilor	297
3.3. Principalele excepții de procedură	298
3.4. Procedura invocării și rezolvării excepțiilor procesuale	301
3.4.1. Invocarea excepțiilor	301
3.4.2. Soluționarea excepțiilor	302
§4. Probele	303
4.1. Aspecte de ordin procedural	303
4.1.1. Noțiunea, importanța și clasificarea probelor	303
4.1.2. Obiectul, subiectul și sarcina probei	306
4.1.3. Condițiile generale de admisibilitate a probelor	309
4.1.4. Reguli generale privind propunerea, încuviințarea, administrarea și aprecierea probelor	311
4.1.5. Convenția asupra probelor	317
4.1.6. Asigurarea dovezilor	318
4.1.7. Administrarea probelor de către avocați sau consilieri juridici	320
4.2. Mijloacele de dovadă	325
4.2.1. Proba prin înscrisuri	325
4.2.1.1. Noțiune și clasificare	325

4.2.1.2. Înscrierile autentice _____	326
4.2.1.3. Înscrierile sub semnătură privată _____	327
4.2.1.4. Înscrierile în formă electronică _____	330
4.2.1.5. Administrarea probei cu înscrieri _____	331
4.2.1.6. Verificarea înscrierilor _____	333
4.2.2. Proba cu martori _____	335
4.2.2.1. Noțiune și admisibilitate _____	335
4.2.2.2. Administrarea probei cu martori _____	336
4.2.3. Prezumțiile _____	339
4.2.4. Expertiza _____	341
4.2.5. Mijloacele materiale de probă _____	343
4.2.6. Cercetarea la fața locului _____	344
4.2.7. Mărturisirea _____	345
§5. Dezbaterea în fond a procesului _____	348
Capitolul al II-lea. Incidente în desfășurarea procesului _____	350
<i>Secțiunea 1. Suspendarea și perimarea _____</i>	<i>350</i>
§1. Preliminarii _____	350
§2. Suspendarea _____	350
2.1. Suspendarea voluntară _____	351
2.2. Suspendarea de drept _____	352
2.3. Suspendarea facultativă (judecătorească) _____	354
2.4. Constatarea suspendării _____	355
2.5. Efectele suspendării _____	356
2.6. Încetarea suspendării _____	356
2.7. Procedura redeschiderii _____	357
§3. Perimarea cererii _____	357
3.1. Noțiune _____	357
3.2. Obiectul perimării _____	358
3.3. Domeniile de aplicare a perimării _____	358
3.4. Condițiile în care operează perimarea _____	359
3.5. Procedura și efectele perimării _____	361
<i>Secțiunea a 2-a. Actele procesuale de dispoziție _____</i>	<i>362</i>
§1. Noțiunea de acte procesuale de dispoziție _____	362
§2. Rolul instanței de judecată în constatarea și confirmarea actelor procesuale de dispoziție _____	370
§3. Natura juridică a actelor de dispoziție făcute de părți în cursul procesului civil _____	371
§4. Desistarea _____	375
§5. Achiesarea _____	381
§6. Tranzacția judiciară _____	386

<i>Secțiunea a 3-a. Contractele judiciare</i>	392
§1. Definiția și caracterele contractelor judiciare	392
1.1. Definierea noțiunii de contract judiciar	392
1.2. Trăsăturile și condițiile contractelor judiciare	393
§2. Clasificarea contractelor judiciare	395
2.1. Contractele judiciare legale	396
2.2. Contractele judiciare de executare	398
2.3. Contractele judiciare propriu-zise	398
Capitolul al III-lea. Hotărârile judecătorești	400
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	400
<i>Secțiunea a 2-a. Deliberarea și pronunțarea hotărârii</i>	400
<i>Secțiunea a 3-a. Redactarea și comunicarea hotărârii</i>	404
<i>Secțiunea a 4-a. Clasificarea hotărârilor judecătorești</i>	408
<i>Secțiunea a 5-a. Efectele hotărârilor judecătorești</i>	410
<i>Secțiunea a 6-a. Îndreptarea, lămurirea și completarea hotărârilor</i>	412
<i>Secțiunea a 7-a. Executarea provizorie a hotărârilor judecătorești de primă instanță</i>	414
§1. Executarea provizorie legală	415
§2. Executarea provizorie judecătorească	415
§3. Suspendarea executării provizorii	416
Capitolul al IV-lea. Căile legale de atac	418
<i>Secțiunea 1. Fazele și etapele judecătării</i>	418
<i>Secțiunea a 2-a. Noțiunea și rolul căilor de atac</i>	419
§1. Noțiune	419
§2. Rolul căilor de atac	420
<i>Secțiunea a 3-a. Clasificarea căilor de atac și regulile comune în folosirea lor</i>	420
§1. Preliminarii	420
§2. Căi de atac ordinare și căi de atac extraordinare	421
§3. Căile de atac de reformare și de retractare	421
§4. Reguli comune în exercitarea căilor de atac	422
Capitolul al V-lea. Apelul	424
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	424
§1. Definiție	424
§2. Caractere juridice	424
2.1. Caracterul devolutiv	425
2.2. Caracterul suspensiv	426
2.3. Caracterul restrictiv	426

<i>Secțiunea a 2-a. Felurile apelului</i>	426
<i>Secțiunea a 3-a. Subiectele apelului</i>	428
<i>Secțiunea a 4-a. Obiectul apelului</i>	430
<i>Secțiunea a 5-a. Aspecte generale ale exercitării apelului</i>	433
§1. Termenul de apel	433
1.1. Preliminarii	433
1.2. Termenul de drept comun	433
1.3. Termenele speciale	434
1.4. Întreruperea termenului de apel și repunerea în termen	434
§2. Cererea de apel	436
§3. Judecarea apelului și soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel	440
3.1. Procedura prealabilă în cadrul instanței de apel	440
3.2. Judecarea apelului	440
3.3. Soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel	443
Capitolul al VI-lea. Recursul	447
<i>Secțiunea 1. Noțiuni introductive</i>	447
<i>Secțiunea a 2-a. Elementele recursului</i>	448
§1. Obiectul și felurile recursului	448
§2. Subiectele recursului	451
§3. Cauza recursului (motivele de casare)	452
<i>Secțiunea a 3-a. Sesizarea instanței de recurs</i>	456
§1. Instanța competentă	456
§2. Termenul de recurs	456
§3. Cererea de recurs și depunerea recursului	457
<i>Secțiunea a 4-a. Judecarea recursului</i>	460
§1. Procedura de filtrare a recursurilor la Înalta Curte de Casație și Justiție	460
§2. Judecarea pe fond a recursului	461
§3. Soluțiile instanței de recurs	463
§4. Efectele pe care le produc hotărârile pronunțate de instanța de recurs	464
Capitolul al VII-lea. Contestăția în anulare	467
<i>Secțiunea 1. Preliminarii</i>	467
<i>Secțiunea a 2-a. Contestăția în anulare generală (obișnuită)</i>	468
§1. Noțiunea și motivele contestației în anulare generală (obișnuită)	468

§2. Condițiile de admisibilitate a contestației în anulare obișnuită _____	469
§3. Obiectul contestației în anulare obișnuită _____	470
§4. Subiectele contestației în anulare generală (obișnuită) _____	472
<i>Secțiunea a 3-a. Contestația în anulare specială</i> _____	473
§1. Noțiunea și motivele contestației în anulare specială _____	473
§2. Obiectul contestației în anulare specială _____	476
§3. Condițiile de admisibilitate a contestației în anulare specială _____	477
<i>Secțiunea a 4-a. Procedura de judecată a contestației în anulare</i> _____	478
Capitolul al VIII-lea. Revizuirea _____	480
<i>Secțiunea 1. Noțiune și caracterizare</i> _____	480
§1. Definiție _____	480
§2. Caracteristicile revizuirii _____	480
<i>Secțiunea a 2-a. Elementele revizuirii</i> _____	481
§1. Obiectul revizuirii _____	481
§2. Subiectele și motivele revizuirii _____	483
2.1. Subiectele revizuirii _____	483
2.2. Motivele de revizuire _____	484
<i>Secțiunea a 3-a. Procedura de judecată</i> _____	490
Capitolul al IX-lea. Asigurarea unei practici judiciare unitare _____	494
<i>Secțiunea 1. Recursul în interesul legii</i> _____	494
§1. Definiție și caracterizare _____	494
§2. Subiectele și obiectul recursului în interesul legii _____	495
§3. Judecarea și soluționarea recursului în interesul legii _____	496
<i>Secțiunea a 2-a. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept</i> _____	499
§1. Obiectul și condițiile sesizării instanței supreme _____	499
§2. Procedura de judecată _____	500
Capitolul al X-lea. Contestația privind tergiversarea procesului _____	502
§1. Noțiune _____	502
§2. Subiectele și obiectul contestației _____	503
§3. Procedura de soluționare a contestației _____	504
Bibliografie selectivă _____	507

Capitolul I. Categori și principii fundamentale

Secțiunea 1. Considerații generale referitoare la procesul civil și la dreptul procesual civil

§1. Noțiunea și importanța procesului civil

Procesul civil reprezintă, în esența sa, *activitatea tuturor persoanelor și organelor care participă la dezbaterile ce au loc în vederea apărării și realizării drepturilor și intereselor civile încălcate sau nerecunoscute și deduse judecării*^[1].

Desfășurarea oricărui proces civil între cele două momente extreme ale sale – momentul depunerii cererii de chemare în judecată și, respectiv, momentul pronunțării hotărârii judecătorești – presupune, în mod normal, efectuarea diferitelor acte procesuale corespunzătoare fiecărei faze a activității de judecată.

În cadrul acestei activități părțile au libertatea de a dispune atât de obiectul procesului cât și de mijloacele procesuale pe care legea le prevede în scopul apărării drepturilor și intereselor lor. Din acest punct de vedere se poate spune că procesul civil este un contract între părți, pe care îl încheie judecătorul prin pronunțarea unei hotărâri^[2].

Într-o formulare de amănunt noțiunea de proces civil reprezintă „activitatea desfășurată în baza legii de către instanța de judecată sau alte organe de jurisdicție, părțile interesate, organele de executare silită, alte organe și persoane ce participă la această activitate, precum și raporturile ce se stabilesc între aceștia, în vederea realizării sau stabilirii drepturilor și intereselor civile supuse judecării și executării hotărârilor pronunțate”^[3].

[1] A se vedea V. NEGRU, D. RADU, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 5.

[2] A se vedea I. DELEANU, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. All Beck, București, 2005, p. 15-16, (citată în continuare *Tratat*, 2005, vol. I).

[3] A se vedea D. RADU, în *Dicționar de drept procesual civil*, M.N. COSTIN, I. LEȘ, M. MINEA, D. RADU, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 401. Pentru alte definiții ale procesului civil, a se vedea: I. DELEANU, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 199 (citată în continuare *Tratat*, 2013, vol. I);

Orice proces civil presupune – în linii mari, în cadrul procedurii de judecată în primă instanță – existența mai multor etape, și anume: sesizarea instanței, cercetarea procesului, dezbaterea în fond, deliberarea și pronunțarea hotărârii judecătorești. A fost exprimată și opinia^[1] potrivit căreia judecata în primă instanță cunoaște două etape – cercetarea procesului și dezbaterea procesului în fond. Suntem de părere că aceste două etape sunt parcurse în cadrul judecării, dar avem în vedere noțiunea de judecată propriu-zisă, în sens restrâns.

Desfășurarea procesului civil scoate în evidență o serie de particularități, dintre care le menționăm pe cele mai semnificative^[2].

În primul rând, trebuie menționat caracterul complex al procesului civil, acesta fiind o activitate ce presupune îndeplinirea unei multitudini de acte de procedură, menite să contribuie la soluționarea corectă a litigiului dintre părți.

În al doilea rând, subliniem că activitatea judiciară se poate realiza numai cu participarea părților interesate care, împreună cu instanța de judecată, concură la realizarea finalității urmărite într-o cauză, și anume, înfăptuirea actului de justiție^[3].

De asemenea, semnalăm faptul că procesul civil – ca orice proces, de altfel – se desfășoară în baza unor reguli care stabilesc cadrul legal ce trebuie respectat cu strictețe pe tot parcursul activității judiciare, chiar dacă, în conformitate cu principiul disponibilității, părțile pot, însă în anumite limite, să influențeze soluția finală.

În fine, ca o particularitate care decurge din specificul normelor juridice procesuale, menționăm că activitatea judiciară vizează aplicarea legii la cauzele civile concrete.

Procesul civil parcurge mai multe faze care reprezintă etapele sale distincte de la începutul și până la terminarea sa. Astfel, acesta parcurge în mod obișnuit – nu însă și în mod necesar – două faze mari: a) faza judecării propriu-zise (*cognitio*), în fața instanțelor de judecată, de fond, în mod obligatoriu și de control judiciar, în mod facultativ, care se finalizează prin pronunțarea unei hotărâri definitive; b) faza executării silite (*executio*),

V.M. CIOBANU, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 148-149 (citată în continuare *Tratat*, 1996, vol. I); I. LEȘ, *Principii și instituții de drept procesual civil*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 17.

[1] A se vedea M. TĂBĂRCĂ, *Drept procesual civil, vol. I, Teoria generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 33.

[2] A se vedea I. LEȘ, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 10 (citată în continuare *Tratat*, 2010).

[3] Proceduriștii evului mediu defineau procesul civil ca fiind „*actus trium personarum: judicis, actoris atque rei*”.

în cadrul căreia hotărârea definitivă este adusă la îndeplinire de organele de executare, din ordinul și sub controlul instanței de judecată.

Este de menționat că prima fază – în funcție de obiectivul urmărit – este împărțită în subfaze. Astfel, procesul civil începe cu o procedură scrisă în cadrul căreia părțile își comunică reciproc pretențiile și apărările; urmează cercetarea procesului, etapă în care se vor soluționa excepțiile, se vor examina cererile și pretențiile părților, se vor dispune, dacă este cazul, măsuri asigurătorii, se vor încuviința și administra probele etc.; se continuă apoi cu dezbaterile în fond a procesului, de regulă în ședință publică, unde se pun în discuție cererile și excepțiile procesuale și apărările care nu au fost soluționate în cursul cercetării procesului, precum și cele care, potrivit legii, pot fi invocate în orice stare a procesului, se completează ori se refac, dacă este cazul, probe și se susțin cererile și apărările formulate; în sfârșit, finalizarea procesului prin deliberarea și pronunțarea hotărârii.

Este, de asemenea, de precizat că faza controlului judiciar – ordinar și extraordinar –, dacă este declanșată, urmează, în linii mari, însă cu alte obiective, aceleași subfaze: procedura scrisă pregătitoare, cercetarea, dezbaterile în ședința de judecată, urmate de deliberarea și pronunțarea hotărârii.

Cât privește faza executării silite, se pot distinge și aici unele subfaze, cum ar fi: efectuarea formalităților prealabile executării (încuviințarea executării silite, somația de plată); aplicarea măsurilor privind indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul executării (inventarierea și sechestrarea bunurilor); predarea sau vânzarea bunurilor urmărite (publicitatea de vânzare, ținerea licitației, distribuirea sumelor când sunt mai mulți creditori ș.a.).

Unele proceduri execuționale sunt puse în evidență prin caracterul lor jurisdicțional. Așa este, de exemplu, cazul popririi, care cuprinde două faze cu caracter jurisdicțional-contencios: înființarea popririi și validarea ei. Menționăm, în aceeași ordine de idei, că în faza executării silite este posibilă intervenirea și purtarea unei noi faze jurisdicționale în cadrul căreia, prin intermediul contestației la executare, să se ceară verificarea legalității și temeinicia actelor de executare^[1].

Precizăm că nu este obligatoriu ca procesul civil să parcurgă toate etapele menționate și nici ambele faze. Astfel, de pildă, reclamantul re-

[1] A se vedea I. DELEANU, V. MITEA, S. DELEANU, *Tratat de procedură civilă*, vol. III, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 341-408 (citată în continuare *Tratat*, 2013, vol. III); I. LEȘ, *Tratat*, 2010, p. 1159-1175; D.C. TUDURACHE, *Contestația la executare*, ed. a 3-a revizuită, Ed. Hamangiu, București, 2011; A. LESVIODAX, *Contestația la executare în materie civilă*, Ed. Științifică, București, 1967.

nunțând la judecată, nu mai are loc etapa dezbaterilor. Sau, debitorul executând de bunăvoie hotărârea, nu mai are loc faza executării silite.

Putem spune că rolul oricărui proces civil este, printre altele, de a apăra, de a valorifica drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, interesele legitime încălcate sau nerecunoscute și deduse judecătii^[1]. În acest sens, statul are obligația de a organiza și de a garanta realizarea justiției, ca putere separată în stat, rezervându-și, cu unele excepții, dreptul de a rezolva prin organele sale, anume alcătuite în acest scop, conflictele de interese care se ivesc în desfășurarea raporturilor sociale.

§2. Rolul și locul dreptului procesual civil în sistemul dreptului românesc

Dreptul procesual civil, ca ramură de drept, reprezintă *totalitatea normelor juridice care reglementează modul în care trebuie să se desfășoare activitatea de soluționare a pricinilor civile și executarea silită a hotărârilor judecătorești – sau a altor titluri executorii – pronunțate în aceste pricini*.

Datorită faptului că dreptul procesual civil, întocmai ca și celelalte ramuri de drept, are un obiect propriu de reglementare – raporturile care se nasc în cadrul activității de distribuie a justiției în pricinile civile – el constituie o ramură de drept de sine stătătoare^[2].

Din definiția dată dreptului procesual civil se poate desprinde și importanța sa. Astfel, în linii mari, importanța dreptului procesual civil poate fi pusă în evidență sub trei aspecte^[3]: a) asigură titularilor de drepturi civile subiective posibilitatea valorificării acestora, pe calea judiciară, în cazul încălcării sau contestării lor; b) prin condiții și forme prestabilite, instituie cadrul organizatoric și procedural adecvat dezbaterilor contradictorii pentru ca, în orice cauză civilă, părțile să fie puse în situația de a-și susține pretențiile și apărările; c) trasează pentru judecători o linie autoritară de conduită, obligându-i să asigure respectarea dispozițiilor legii și să sancționeze, dacă este cazul, prin mijloace reglementate în acest sens, orice încălcare sau tendință de eludare a legii.

[1] A se vedea V. NEGRU, D. RADU, *op. cit.*, p. 4-6.

[2] În literatura de specialitate a fost susținută și părerea potrivit căreia dreptul procesual civil – alături de dreptul procesual penal și organizarea judiciară – s-ar încadra în „ramura dreptului judiciar, care cuprinde ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile sociale care se nasc în cursul realizării justiției” (I. STOENESCU, A. HILSENRAD, *Procesul civil în R.P.R.*, Ed. Științifică, București, 1957, p. 14).

[3] În acest sens, a se vedea P. ROUARD, *Traité élémentaire de droit privé, Introduction générale*, Bruxelles, Ed. Bruylant, 1979, p. 22-23.

Determinarea obiectului dreptului procesual civil, ca ramură de sine stătătoare în cadrul sistemului nostru de drept, se face prin luarea în considerare a raporturilor juridice pe care le reglementează și a direcțiilor de studiu, care îi revin ca știință a dreptului.

Activitatea judiciară de soluționare a cauzelor civile, în structura și conținutul ei, se materializează prin stabilirea unor raporturi sociale cu o factură și cu o natură juridică deosebită. Acestea, fiind reglementate de normele dreptului procesual civil sau de alte norme juridice, care își găsesc aplicarea – direct sau indirect – în cadrul activității judiciare, devin raporturi juridice procesual civile.

Prin urmare, *obiectul reglementării dreptului procesual civil este format din complexul de raporturi juridice procesual civile, care se stabilesc – obligatoriu sau ocazional – între diferiții participanți la activitatea judiciară de soluționare a cauzelor civile*^[1].

Raporturile juridice procesual civile sunt multiple și variate. Dintre acestea, în primul rând, se cuvine a menționa raporturile care se stabilesc între instanța de judecată și părțile din proces. Deducerea în fața instanței competente a unui raport de drept material o obligă pe aceasta să stabilească raporturi juridice procesual civile cu părțile în cauză, reclamantul și pârâutul. Ca urmare, părțile dobândesc dreptul de a pretinde instanței de judecată îndeplinirea unor acte procesuale (fixarea termenului de judecată, citarea, să judece și să pronunțe hotărârea prin care să pună capăt conflictului ivit ș.a.), iar instanța are obligația de a le săvârși.

Totodată, instanța de judecată dobândește dreptul de a lua măsuri pentru pregătirea judecării, de a pune în dezbaterea contradictorie a părților orice împrejurări de fapt și de drept care duc la dezlegarea pricinii, de a sancționa părțile în cazul în care acestea nu respectă condițiile și formele procedurale pe care le prevede legea.

Alte raporturi juridice procesual civile se stabilesc între instanța de judecată și ceilalți participanți la activitatea procesuală. Astfel de raporturi există, spre exemplu, între instanță și martori sau experți, între instanță și organele de executare silită ș.a. Este de menționat că raporturile juridice procesual civile, în care instanța participă ca subiect, sunt raporturi juridice de putere, de autoritate; în consecință, pentru a asigura desfășurarea normală a activității judiciare, instanța de judecată, dacă este cazul, poate aplica sancțiuni procesuale fiecărui participant^[2].

[1] A se vedea D. RADU, *Raport juridic procesual civil*, în *Dicționar, op. cit.*, p. 409-410; V. NEGRU, D. RADU, *op. cit.*, p. 8-9.

[2] A se vedea D. RADU, *Sancțiuni procesuale*, în *Dicționar, op. cit.*, p. 429.

În sfârșit, în cadrul activității procesuale de judecată în materie civilă mai pot lua ființă și alte categorii de raporturi – cu o natură juridică complexă –, dintre care putem menționa: raporturile dintre părți și apărătorii lor, experții numiți și martorii propuși, dintre părți și organele de executare silită; dintre părți și unele organe de stat.

În cursul desfășurării activității procesuale de judecată și de executare silită iau naștere, se modifică și se sting raporturi juridice procesual civile dintre cele mai diferite. În consecință, deși în mod teoretic este posibilă separarea lor, în practică ele nu pot fi privite în mod separat unele de altele; aceasta, deoarece – prin funcționalitatea lor – ele se succed și se combină între ele.

Administrarea justiției în pricinile civile trebuie să se facă în condițiile și formele stabilite prin lege. Sub această motivare generică se poate spune că *dreptului procesual civil – ca știință – îi revine sarcina de a studia, sub toate aspectele, conținutul normelor juridice procesual civile și de a realiza analiza detaliată și interpretarea acestora.*

Drept urmare, științei dreptului procesual civil român îi revine sarcina de a-i pregăti pe viitorii și actualii practicieni ai dreptului cu teoria cunoașterii legislației noastre în acest domeniu și cu deprinderea de a o interpreta și aplica în mod corect în cauzele civile.

Știința dreptului procesual civil este chemată să studieze practica judiciară în materie și să facă analize și sistematizări, precum și să dea, acolo unde este cazul, motivații logice și de conținut asupra modului în care urmează a fi înțelese anumite probleme controversate, precum și să sesizeze anumite lacune ale legii și să facă propuneri pentru complinirea lor.

Înțelegerea a ceea ce este esențial în domeniul dreptului procesual civil impune, înainte de toate, și sistematizarea materiei. Astfel, ca sistem de cunoștințe juridice, care se ocupă cu modul de organizare și desfășurare a procesului civil, dreptul procesual civil poate fi împărțit în cel puțin patru părți.

Partea întâi, denumită „Noțiuni și instituții generale”, în cadrul căreia este tratată problematica principiilor și a instituțiilor procesuale comune tuturor fazelor procesului civil.

Partea a doua, intitulată „Procedura contencioasă”, în care sunt tratate aspectele concrete privind desfășurarea fiecărei faze procesuale de judecată (în primă instanță și în căile de atac).

Partea a treia, denumită „Executarea silită”, în care sunt analizate instituțiile și formele procesuale prin care se aduc la îndeplinire, în caz de nevoie, dispozițiile ce decurg din diverse titluri executorii.

Partea a patra, intitulată „Proceduri speciale”, în care sunt reglementate și analizate aspectele particulare privind desfășurarea fiecărei faze procesuale de judecată în cauzele care derogă de la procedura de drept comun și formează categoria procedurilor speciale.

În mod firesc, la acesta trebuie adăugate și alte instituții, care pot alcătui, la rândul lor, capitole (părți) de sine stătătoare ale dreptului procesual civil: procedura necontencioasă, arbitrajul, procesul civil internațional.

§3. Protecția drepturilor civile subiective pe calea acțiunii în justiție

Legislația română în vigoare, deși definește unele drepturi subiective civile, nu oferă însă o definiție generală a dreptului subiectiv civil. Așa că definirea acestei noțiuni a fost făcută de numeroși autori în literatura de specialitate.

Lecturând multiplele definiții formulate în literatura de specialitate, reținem că *dreptul subiectiv este puterea (posibilitatea) sau prerogativa recunoscută de dreptul obiectiv persoanelor fizice sau persoanelor juridice de a săvârși anumite acțiuni, precum și puterea de a pretinde subiectelor pasive să săvârșescă sau să se abțină de la săvârșirea unei acțiuni, apelând, la nevoie, la forța de constrângere a statului*^[1].

În privința recunoașterii drepturilor civile subiective, trebuie să facem distincție între recunoașterea lor globală, generală și cea specială.

Recunoașterea drepturilor civile subiective, în general, este consfințită și se realizează pentru persoana fizică și pentru persoana juridică în baza art. 26 C. civ. Drepturile civile pe care le au persoanele fizice și persoanele juridice sunt recunoscute pentru a satisface interesele de ordin material și spiritual, atât pe plan personal, cât și în concordanță cu interesul general, în conformitate cu legea și cu regulile de conviețuire socială^[2].

Recunoașterea specială a drepturilor civile subiective este făcută de diverse izvoare de drept civil, pe categorii sau specii de asemenea drepturi. De exemplu, Constituția României consacră o serie de drepturi fundamen-

[1] A se vedea Ș. RĂUSCHI, GH. POPA, Ș. RĂUSCHI, *Drept civil. Teoria generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, Ed. Junimea, Iași, 2000, p. 48. Pentru alte definiții, facem trimitere la: C. HAMANGIU, I.R. BĂLĂNESCU, AL. BĂICOIANU, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, București, 1996, p. 1; GH. BELEIU, *Drept civil român*, Casa de editură și Presă Șansa, București, 1993, p. 74; T. POP, *Drept civil român*, Ed. Lumina Lex, București, 1993, p. 69; I. DELEANU, *Drepturile subiective și abuzul de drept*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1988, p. 49; E. POENARU, *Drept civil*, vol. I, Ed. Europa-Nova, București, 1994, p. 45.

[2] Pentru amănunte, a se vedea Ș. RĂUSCHI, GH. POPA, Ș. RĂUSCHI, *op. cit.*, p. 60-62.

tale ale cetățeanului român, printre care, firește, există și drepturi subiective civile^[1].

Codul civil recunoaște majoritatea drepturilor patrimoniale (reale și de creanță), prin însuși faptul că le reglementează sub aspectele nașterii, existenței, exercitării și valorificării lor. El reglementează atributele de identificare a persoanei fizice (numele și domiciliul) și a persoanei juridice (denumirea și sediul), precum și drepturile personale nepatrimoniale: dreptul la onoare, la reputație, dreptul de autor, starea civilă etc.

În aceeași ordine de idei, Pactul Internațional privind drepturile civile și politice ale omului și Convenția Internațională privind drepturile copilului recunosc, de asemenea, o serie de drepturi subiective civile pentru persoana fizică^[2].

În mod firesc, nu putem vorbi de recunoașterea unor drepturi subiective civile fără a pune în discuție în primul rând capacitatea civilă, care este recunoscută tuturor persoanelor fără nicio discriminare, așa cum statuează Codul civil^[3].

În domeniul ocrotirii drepturilor civile subiective, potrivit legislației române în vigoare, putem afirma că este consacrat un adevărat principiu fundamental al dreptului civil român. Acest principiu este enunțat în art. 26 C. civ. astfel: „Drepturile și libertățile civile ale persoanelor fizice, precum și drepturile și libertățile civile ale persoanelor juridice sunt ocrotite și garantate de lege”.

În același sens, art. 26 din Pactul Internațional privind drepturile civile și politice ale omului dispune: „Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii”^[4].

În situația în care un drept civil subiectiv este încălcat sau nerecunoscut, titularul său poate chema în judecată persoana vinovată de lezarea dreptului, care astfel poate fi trasă la răspundere și, în consecință, dreptul atins va putea fi readus în stare de exercitare normală. În urma sesizării, instanța competentă, investită cu soluționarea cauzei civile respective, se va pronunța printr-o hotărâre judecătorească, aceasta, în urma rămânerii definitive, putând fi pusă în executare silită, ajungându-se astfel la restabilirea dreptului subiectiv civil încălcat.

[1] A se vedea I. MURARU, *Drept constituțional și instituții publice*, vol. II, Ed. Actami, București, 1995, p. 225 și urm.

[2] A se vedea, în acest sens, GH. BELEIU, *Drepturile civile ale omului în România*, în R.R.D. nr. 10/1985, p. 3-12.

[3] A se vedea, pe larg, Ș. RĂUSCHI, *Dreptul civil. Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1992, p. 55-61.

[4] Dispoziții asemănătoare există și în art. 2 pct. 1 din Convenția internațională privind drepturile copilului.

Așadar, mijlocul juridic de ocrotire a drepturilor civile subiective îl constituie procesul civil, care, în principiu, se desfășoară după regulile de procedură consfințite în legea cadru în acest domeniu, Codul de procedură civilă.

Pentru ocrotirea drepturilor civile subiective trebuie să avem în vedere și alte acte normative care completează cadrul legal în această materie, ca de exemplu, Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară.

Ocrotirea drepturilor personale nepatrimoniale se realizează în baza unei proceduri specifice, prevăzută în Codul civil (art. 1391), prin care se urmărește restabilirea, pe cât posibil, a dreptului încălcat sau nerecunoscut^[1].

În scopul ocrotirii unui drept personal nepatrimonial, persoana lezată, titulară a dreptului respectiv încălcat, poate cere instanței competente să-l oblige, prin hotărârea pe care o va pronunța, pe autorul faptei ilicite să înceteze săvârșirea faptei prin care se aduce atingere prerogativelor titularului și totodată să îndeplinească orice acțiuni apreciate ca fiind necesare pentru restabilirea sau valorificarea dreptului atins. De asemenea, dacă autorul faptei ilicite nu îndeplinește, în termenul stabilit de către instanță, măsurile care să ducă la restabilirea dreptului încălcat, va fi obligat la plata unei amenzi, pe fiecare zi de întârziere^[2].

Dreptul civil subiectiv, care este o posibilitate juridică, nu trebuie confundat cu *exercitarea* lui, care înseamnă posibilitatea materializată. În dreptul nostru civil operează un principiu potrivit căruia exercitarea unui drept subiectiv nu este obligatorie, această prerogativă fiind lăsată la latitudinea titularului.

Dreptul civil subiectiv înseamnă nu numai posibilitatea adoptării/impunerii unei conduite, ci și „măsura” acelei conduite, „măsură” care ne determină să precizăm și principiile care trebuie observate și respectate de către titularul unui drept subiectiv cu prilejul exercitării prerogativelor conferite de acesta. Drept urmare, dreptul subiectiv civil trebuie exercitat

[1] A se vedea P. COSMOVICI și colab., *Tratat de drept civil. Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1989, p. 76.

[2] În legătură cu posibilitatea ca daunele morale să fie reparate pe cale patrimonială, a se vedea: C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. All, București, 1997, p. 141-146; L. POP, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1994, p. 202-205; I. URS, *Criterii de apreciere a prejudiciilor morale și a despăgubirilor bănești pentru repararea daunelor morale*, în *Dreptul nr. 4/1998*, p. 24-33. În acest sens invocăm și câteva spețe din practica judiciară: C.S.J., s. civ., dec. nr. 1995/1992, în *Dreptul nr. 10-11/1993*, p. 123; C.S.J., s. civ., dec. nr. 2073/1992, în *Dreptul nr. 7/1993*, p. 95-96; C.S.J., s. civ., dec. nr. 1211/1992, în *Dreptul nr. 7/1993*, p. 96; C.S.J., s. civ., dec. nr. 1888/1991, în *Dreptul nr. 7/1992*.

numai potrivit cu scopul lui economic și social, cu respectarea legii și moralei și în limitele sale. La acestea trebuie să mai adăugăm și principiul conform căruia drepturile civile trebuie exercitate cu bună-credință (art. 12 C. proc. civ.)^[1].

Atâta vreme cât un drept subiectiv este exercitat respectându-se aceste principii, deci cât timp exercițiul unui drept al unei persoane nu se face prin lezarea dreptului altui titular, relațiile sociale se desfășoară normal, fără să se nască un conflict care să facă necesară intervenția unei autorități, a unei instanțe competente.

Dacă prerogativele conferite unei persoane de un drept subiectiv sunt exercitate cu încălcarea principiilor ce trebuie observate și respectate, pe care le-am enunțat mai sus, atunci suntem în prezența unui *abuz de drept*. Altfel spus, abuzul de drept apare atunci când exercitarea dreptului subiectiv civil se face prin nesocotirea scopului economic și social pentru care a fost recunoscut, cu rea-credință și cu depășirea limitelor sale.

Prin nerespectarea acestor principii în exercitarea unui drept subiectiv este lezat titularul unui alt drept, mai exact se aduce atingere dreptului aparținând altei persoane. De fapt, abuzul de drept este un conflict apărut între două drepturi aparținând unor titulari diferiți. Practic, prin abuzul de drept nu se înțelege o depășire în modul de exercitare a dreptului propriu, ci o încălcare, o lezare adusă prin aceasta dreptului aparținând altei persoane^[2].

De regulă, ca modalitate de sancționare a abuzului de drept, apare refuzul, lipsirea de posibilitatea de a se apela la forța de constrângere a statului. Deci, organul de jurisdicție, constatând că este în prezența exercitării abuzive a unui drept subiectiv civil, nu va admite cererea reclamantului, așa cum a fost formulată, iar dacă exercițiul abuziv provine de la pârât, prin apărarea pe care acesta și-o face, va înlătura o astfel de apărare.

Evident, când abuzul de drept se concretizează într-o faptă ilicită, și de regulă se întâmplă așa, cauzându-se un prejudiciu, va interveni răspunderea față de cel vătămat într-un drept al său^[3].

[1] A se vedea Ș. RĂUSCHI, GH. POPA, Ș. RĂUSCHI, *op. cit.*, p. 60. De altfel, se poate vorbi chiar de un principiu fundamental al dreptului civil legat de exercitarea drepturilor civile formulat principiul „liberei exercitări a drepturilor subiective civile” (E. LUPAN, *Reevaluarea principiilor dreptului civil român*, în *Dreptul* nr. 5-6/1994, p. 83-94).

[2] A se vedea, în acest sens, P.C. VLACHIDE, *Repetiția principiilor de drept civil*, vol. I, Ed. Europa Nova, București, 1994, p. 17-18.

[3] Există două concepții privind noțiunea de abuz de drept: una subiectivă, restrictivă, potrivit căreia, nu constituie abuz de drept decât exercitarea unui drept cu scopul de a păgubi astfel o altă persoană sau actul de exercițiu contrar moralei sau buneii-credințe și alta obiectivă (consacrată de legislația noastră, care se bazează pe ideea ocrotirii prin

Deci, reprimarea abuzului de drept în domeniul dreptului civil se realizează fie pe calea pasivă, a refuzului ocrotirii unui drept exercitat abuziv, peste limitele normale, permise de lege, fie pe calea ofensivă, a unei acțiuni în răspundere civilă, formulată de persoana vătămată, reclamând o faptă ce constituie exercitarea abuzivă a unui drept de către o altă persoană.

În planul dreptului procesual civil s-au semnalat cazuri de folosire abuzivă a drepturilor procesuale în ceea ce privește efectuarea de către părți a unor acte de dispoziție, precum și în privința exercitării căilor de atac.

Așa cum s-a statuat și în practica judiciară, dreptul nostru procesual civil recunoaște, ca un principiu fundamental, *dreptul de dispoziție al părților*, care se poate exercita atât cu privire la drepturile materiale deduse judecătii, cât și în legătură cu exercițiul prerogativelor procesuale pe care legea le pune la îndemâna părților. Însă, folosirea acestor drepturi nu se poate face în mod abuziv, în scopul eludării legii, pentru a obține foloase nelegitime sau pentru a prejudicia interesele unor terțe persoane.

Instanțele judecătorești române au aplicat sancțiuni diferite, de la caz la caz, în situațiile în care au fost depășite limitele de exercitare normală a drepturilor civile și procesual civile.

Astfel, a intervenit sancțiunea lipsirii de ocrotire a dreptului invocat, când acest drept a fost folosit în alt scop decât cel pentru care a fost recunoscut. Sau, poate opera sancțiunea interzicerii unui anumit mod de exercitare a dreptului; poate fi respins un anumit mijloc de apărare; titularul dreptului poate fi obligat la încetarea săvârșirii faptelor în care se încadrează exercițiul abuziv sau poate fi solicitată repararea pagubei materiale cauzate ș.a.m.d.

În mod normal, drepturile subiective civile se exercită, potrivit legii, de către titularii lor și sunt respectate de celelalte persoane, care au obligația de a nu face nimic de natură a stânjeni exercițiul normal al acestora. Există însă și situații în care drepturile civile subiective sunt încălcate ori nerecunoscute și, de aceea, este necesar ca legea să organizeze modul de apărare și valorificare a acestor drepturi, în folosul titularilor lor, care au sesizat despre aceasta organele abilitate.

Dreptul material civil ar fi ineficace dacă, pe calea procesului civil, nu s-ar asigura realizarea lui și, tot astfel, procesul civil ar fi de neconceput fără existența unui drept material, pe care să-l apere și să-l valorifice.

Analizând definiția noțiunii de drept civil subiectiv, observăm că unul dintre elementele acestuia îl constituie posibilitatea de a recurge, în caz de nevoie, la forța de constrângere a statului.

Așadar, în situația în care un drept civil subiectiv este încălcat sau nerecunoscut, titularul acestuia are facultatea de a recurge la forța coercitivă a statului, respectiv la activitatea special reglementată, pe care o desfășoară organele de stat competente – organele de jurisdicție – în vederea realizării scopului pentru care dreptul respectiv a fost recunoscut titularului său^[1].

Tragem concluzia că dreptul civil subiectiv încălcat sau nerecunoscut nu-și găsește protecția în caz de conflict, în cadrul sau prin intermediul dreptului material, ci este necesar a se recurge la normele dreptului procesual civil, mijlocul practic fiind acțiunea civilă.

Titularii drepturilor civile nesocotite au prerogativa de a se adresa, în calitate de reclamanți, instanțelor de judecată competente. Acestea cercetează acțiunea reclamantului, pe baza dovezilor administrate la propunerea părților și a probelor ordonate de către instanță prin exercitarea rolului său activ, spre a constata dacă pretențiile formulate prin cererea de chemare în judecată corespund adevărului obiectiv sau nu.

După administrarea dovezilor și dezbaterea procesului sub toate aspectele sale, instanța de judecată se pronunță printr-o hotărâre de admitere, în totalitate sau în parte, ori de respingere a acțiunii formulate de reclamant. Dacă membrii completului de judecată ajung la convingerea intimă că acțiunea este întemeiată și corespunde adevărului obiectiv, instanța recunoaște, prin hotărârea pe care o pronunță, dreptul reclamantului și îl obligă pe pârât să-și îndeplinească prestațiile corespunzătoare prerogativelor încălcate.

În activitatea instanțelor de judecată și a celorlalți participanți la proces se nasc anumite raporturi procesuale civile, care se stabilesc în cazul ivirii necesității de a apăra sau realiza, pe cale judiciară, un drept sau un interes civil aflat în stare de conflict.

În relația dintre raportul juridic de fond și raportul juridic procesual, baza o constituie întotdeauna raportul juridic de drept material.

Raporturile procesuale civile nu pot preexista raporturilor civile de drept material, ele se nasc pe baza acestora și au drept scop realizarea, consolidarea sau desființarea lor. Pentru a se ajunge la aceasta însă, art. 30 alin. (1) C. proc. civ. prevede că „oricine are o pretenție împotriva unei alte persoane ori urmărește soluționarea în justiție a unei situații juridice are dreptul să facă o cerere înaintea instanței competente”. Deducem de aici că cererea de chemare în judecată constituie un act de procedură care obligă, investește instanța, creând raporturi procesuale între părți.

Așa cum am menționat deja, mijlocul practic pus la îndemâna titularului unui drept subiectiv pentru realizarea sau valorificarea acestuia este acțiune-

[1] A se vedea D. RADU, *Acțiunea în procesul civil*, Ed. Junimea, Iași, 1974, p. 20.

nea, aceasta reprezentând sancțiunea dreptului pentru că, în măsura în care legea recunoaște persoanelor drepturi subiective, ea trebuie să le pună la îndemână și mijlocul legal pentru apărarea lor.

Dreptului reclamantului de a introduce și susține acțiunea îi corespunde dreptul pârâtului de a răspunde la acțiune, de a se apăra, pentru că un drept poate fi realizat fie pe calea ofensivă a acțiunii, fie pe cale defensivă, calea invocării excepției.

Deci, în cazul în care dreptul subiectiv este nesocotit, contestat sau încălcat, titularul său are posibilitatea de a recurge la forța de constrângere a statului – *jus perseguendi in judicio quod sibi debetur*, adică la activitatea special reglementată, desfășurată de organele de jurisdicție competente, în vederea realizării scopului pentru care drepturile încălcate sau nesocotite au fost recunoscute titularilor lor^[1] sau, mai concret, de a declanșa procesul civil, care facilitează valorificarea dreptului subiectiv lezat^[2].

Fiind o cale de apărare a drepturilor subiective civile, acțiunea civilă poate fi definită ca fiind *dreptul oricărei persoane de a reclama sau apăra în fața organelor de jurisdicție drepturi sau interese aflate în stare de conflict ori alte situații subiective care, pentru calificarea lor juridică, necesită intervenția justiției pentru ca, prin aplicarea legii, să se dispună asupra realizării sau exercitării lor în condițiile sau formele ce vor fi stabilite prin actul final de jurisdicție*^[3].

Dorim să facem precizarea că pe calea acțiunii în justiție pot fi invocate și încălcările aduse unor simple interese care nu se afirmă în cadrul unor raporturi juridice civile recunoscute și garantate ca atare de lege. Concret, este vorba de acele situații de fapt avantajoase, existente pentru anumite persoane într-un moment dat și curmate, vătămate prin săvârșirea de fapte ilicite de către alte persoane. De exemplu, s-a recunoscut dreptul unui copil minor aflat în întreținerea unei rude, fără să fi fost adoptat de către aceasta, de a obține despăgubiri de la autorul fetei ilicite în cazul în care ruda respectivă a fost victima unui accident. Au fost acordate, de asemenea, despăgubiri concubinei și copilului acesteia, care fuseseră întreținuți de victima unui accident^[4].

Fie că acțiunea civilă este privită în sens obiectiv, ca mijloc de apărare a dreptului subiectiv civil, fie în sens subiectiv, ca drept subiectiv procesual al titularului dreptului subiectiv material de a urmări în justiție realizarea

[1] A se vedea D. RADU, *op. cit.*, p. 24.

[2] A se vedea I. STOENESCU, S. ZILBERSTEIN, *op. cit.*, p. 22.

[3] A se vedea D. RADU, *op. cit.*, p. 47.

[4] A se vedea G. DURAC, *Drept procesual civil. Actele de dispoziție ale părților în procesul civil*, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 23.

acestui din urmă, în literatura de specialitate se fac unele sublinieri ce se impun a fi reținute.

Astfel, acțiunea civilă nu poate fi concepută decât în legătură cu drepturile procesuale organizate de legea de procedură pentru protecția dreptului subiectiv sau a altor interese, care nu se pot realiza decât pe calea justiției. Avem în vedere în principal dreptul de a te adresa instanței competente cu cerere de chemare în judecată, dreptul de a propune administrarea de probe, de a folosi mijloacele legale de apărare, de a solicita luarea de măsuri asigurătorii, de a recurge la căile de atac, de a cere executarea silită etc.

În momentul în care titularul dreptului subiectiv civil sau cel ce își valorifică un interes ori alte persoane sau organe de stat cărora legea le recunoaște legitimitate procesuală activă apelează la acțiune, ea se individualizează, devine *proces civil*. Deși se află într-o strânsă legătură, dreptul subiectiv și acțiunea civilă sunt noțiuni independente, aparținând unor ramuri de drept distincte: dreptul civil, respectiv dreptul procesual civil^[1].

Între dreptul subiectiv civil și acțiunea civilă există o serie de deosebiri, pe mai multe planuri: sub aspectul condițiilor de existență, privitor la condițiile de exercitare și, de asemenea, referitor la obiectul lor^[2].

Astfel, în privința *condițiilor de existență*, cele două noțiuni pot să se deosebească sub mai multe aspecte: există anumite drepturi – de pildă, cazul obligațiilor naturale – care nu sunt apărute pe cale de acțiune; există drepturi care, nefiind actuale, supuse fiind unui termen sau unei condiții suspensive, nu pot fi sancționate de o acțiune în realizare; titularul unui drept subiectiv ce nu a fost exercitat înăuntrul termenului de prescripție nu și-l poate apăra pe cale de acțiune, ci numai pe cale de excepție.

Cu privire la *condițiile de exercitare*, lipsa capacității de exercițiu și neîndeplinirea cerințelor privitoare la reprezentarea legală determină ca acțiunea să fie anulată, fără ca totuși titularul să piardă facultatea de a-și exercita dreptul său.

Referitor la *obiect*, oricare ar fi obiectul dreptului subiectiv – o prestație, o abstențiune –, acțiunea are întotdeauna ca obiect protecția acestui drept,

^[1] În legătură cu această problemă în literatura de specialitate (străină și românească) au fost exprimate două opinii contrare. Într-o opinie acțiunea civilă este identificată cu dreptul subiectiv material (E. GARÇONNET, CÉSAR BRU, *Traité théorique et pratique de procédure civile et commerciale*, vol. I, Paris, 1921, p. 520). Potrivit celeilalte opinii, cele două noțiuni sunt considerate distincte, acțiunea civilă fiind un drept nou, respectiv dreptul de a obține protecția judiciară a dreptului subiectiv contestat sau încălcat (E. GLASSON, E. TISSIER, *Traité théorique et pratique d'organisation judiciaire et compétence et procédure civile*, vol. I, Paris, 1926, p. 441-443).

^[2] A se vedea I. STOENESCU, S. ZILBERSTEIN, *op. cit.*, p. 234-236.

care se poate înfățișa sub forme variate: executarea obligației sau obținerea unei despăgubiri, recunoașterea dreptului litigios, măsuri asigurătorii etc.

Deși există și puncte de vedere diferite, se poate spune că puntea de legătură dintre dreptul subiectiv civil și acțiunea civilă este *dreptul la acțiune*.

Unul dintre elementele dreptului subiectiv civil îl constituie posibilitatea de a recurge, la nevoie, la forța de constrângere a statului. Constrângerea, în ipoteza care ne interesează, este reglementată prin legea procesuală sub forma acțiunii civile.

Deci, unul dintre elementele dreptului subiectiv civil este dreptul la acțiune, mai exact dreptul de a recurge la acțiune. Dreptul civil subiectiv cuprinde dreptul subiectului activ de a avea o anumită conduită în limitele determinate de lege, dreptul de a pretinde subiectului pasiv să aibă o conduită corespunzătoare și respectiv posibilitatea de a recurge la acțiune. La rândul său, dreptul la acțiune cuprinde o serie de prerogative – posibilitatea de a sesiza instanța competentă, de a solicita administrarea de probe, de a obține condamnarea pârâtului, de a exercita căile legale de atac, de a obține executarea silită a hotărârii pronunțate de către judecător – pe care titularul le exercită parțial sau în totalitate, după cum recurge la toate sau numai la o parte din mijloacele procesuale din care este alcătuită acțiunea și în funcție de faptul dacă exercită dreptul la acțiune în limitele impuse de lege.

Apărarea drepturilor subiective prin intentarea acțiunii în justiție prezintă unele caractere specifice, în sensul că s-a lărgit sfera persoanelor îndrituite a porni acțiunea și la alte persoane decât titularii drepturilor.

Astfel, *procurorul*, în conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (1) C. proc. civ., „poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege”; serviciul de stare civilă, cu prilejul înregistrării morții unei persoane, notarul public, cu prilejul deschiderii unei proceduri succesoriale, instanțele judecătorești, organele administrației publice locale, instituțiile de ocrotire, precum și orice altă persoană au obligația de a înștiința instanța de tutelă în vederea instituirii tutelei unui minor lipsită de îngrijire părintească; aceleași categorii de persoane și organe ale statului pot cere punerea sub interdicție – în baza art. 111 și art. 165 C. civ.

Persoanele ale căror drepturi civile subiective au fost lezate pot, pentru apărarea sau valorificarea lor, să-și îndrepte pretențiile nu numai împotriva persoanelor fizice care le încalcă sau nu le recunosc, ci și împotriva persoanelor juridice. Astfel, potrivit prevederilor Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ, există posibilitatea ca persoanele care au fost vătămate în drepturile lor prin acte administrative să le poată ataca, adresându-se instanței

judecătorești competente, care se poate pronunța și asupra legalității acestor acte^[1].

Putem spune că apărarea drepturilor subiective civile se prezintă sub două aspecte: un aspect este reprezentat de garanțiile pe care le oferă prevederile din Constituția României și din alte legi, iar alt aspect vizează obligațiile impuse în acest sens prin dispozițiile legale organului statului cu atribuții în acest domeniu. De altfel, întreaga legislație este pusă în slujba persoanei și prin apărarea drepturilor subiective ale acesteia, care constituie un adevărat principiu^[2].

§4. Activitatea jurisdicțională în materie civilă

Activitatea de jurisdicție, desfășurată de către organele judiciare în vederea rezolvării cauzelor civile cu care au fost investite, materializează prerogativa de a judeca și de a aplica legea prin darea unei hotărâri, care poate fi dusă la îndeplinire, eventual, pe cale de constrângere^[3]. Dreptul de a judeca nu este un atribut exclusiv al instanțelor judecătorești, pe lângă acestea existând și alte organe ale statului care au, în virtutea legii, atribuții jurisdicționale.

Actele jurisdicționale, indiferent de organul de la care emană, sunt *manifestări de voință, prin care un organ cu independență funcțională soluționează, cu putere de lucru judecat și pe baza unei proceduri bazate pe principiul contradictorialității, litigii juridice, creând, modificând sau desființând drepturi și obligații pentru părți, precum și pentru organele de punere în executare*^[4].

Instanțele judecătorești, ca principale organe care desfășoară în exclusivitate activitate de jurisdicție, ocupă în cadrul organelor statului un loc aparte. Aceasta face ca activitatea lor să se deosebească de activitatea celorlalte organe ale statului și, în primul rând, de activitatea organelor admi-

[1] Art. 1 alin. (1) din Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004 (publicată în M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004) are următorul cuprins: „Orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente, pentru anularea actului, recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim și repararea pagubei ce i-a fost cauzată. Interesul legitim poate fi atât privat, cât și public”.

[2] A se vedea Ș. RĂUSCHI, GH. POPA, Ș. RĂUSCHI, *op. cit.*, p. 62.

[3] A se vedea, referitor la conceptul de jurisdicție, I. LEȘ, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 3-4 (citată în continuare *Tratat*, 2005).

[4] A se vedea T. DRĂGANU, *Formele de activitate ale organelor statului*, Ed. Științifică, București, 1965, p. 351.

nistrative. Ca urmare, actele de jurisdicție – chiar în ipoteza în care emană de la un organ administrativ – se deosebesc de actele administrative^[1].

Astfel: a) orice act jurisdicțional presupune existența unui conflict real sau aparent între două persoane cu interese contrare și implică, pe cale de consecință, răspunsuri motivate la pretențiile și apărările formulate; b) activitatea de jurisdicție, de soluționare în fapt și în drept a conflictului ivit, se desfășoară cu respectarea riguroasă a formelor și regulilor procedurale prestabilite de lege, între altele acestea având și menirea de a asigura egalitatea de tratament a părților în fața instanței; c) pentru a asigura obiectivitatea în soluțiile ce urmează a fi pronunțate, judecătorii sunt independenți și se supun numai legii; d) pentru a se asigura stabilitatea a ceea ce s-a hotărât, asupra actelor de jurisdicție nu se mai poate reveni, soluțiile fiind date cu putere de lucru judecat, adică cu acea trăsătură a puterii judecătorești care, fiind deja exercitată – prin hotărâre – într-o cauză, face imposibilă o altă judecată.

Față de actul jurisdicțional, actul administrativ se determină prin trăsături sau caractere opuse. Astfel: a) spre deosebire de actul jurisdicțional, care se dă întotdeauna în legătură cu soluționarea unui caz concret, actele administrative, de regulă, se referă la probleme generale și foarte diverse: economice, sociale, culturale etc.; b) actele administrative se dau fără respectarea unor forme sau reguli prestabilite, în funcție de necesități, organele administrative alegându-și singure formele și mijloacele pe care le consideră a fi cele mai eficace; c) dispozițiile organelor administrative superioare, privind săvârșirea anumitor activități sau acte, sunt obligatorii pentru organele inferioare, iar în caz de nevoie li se pot chiar substitui; d) în sfârșit, subliniem și faptul că organele administrative nu se desesizează prin emiterea actului; dacă necesitatea impune o atare cerință, aceste organe pot reveni, modifica sau chiar anula actele emise.

În legătură cu deosebirile dintre actele jurisdicționale și actele administrative se impune a fi menționată și mult controversata problemă a voinței în elaborarea acestor două categorii de acte^[2].

Se susține, într-o opinie, că numai actele administrative sunt acte de voință, ceea ce nu este cazul și pentru actele jurisdicționale, acestea din urmă fiind rezultatul unei operațiuni logice, independente de voința celor care o săvârșesc.

[1] Referitor la analiza mai amănunțită a criteriilor de deosebire, a se vedea I. STOENESCU, S. ZILBERSTEIN, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 28-33.

[2] A se vedea E. HEROVANU, *Principiile procedurii judiciare*, București, 1932, vol. I, p. 312.

Considerăm, fără a intra prea mult în detaliile acestei probleme, că și actului jurisdicțional trebuie să i se recunoască caracterul de act de voință^[1]; aceasta pe motiv că a examina faptele, a le stabili și încadra în anumite texte ale legii nu înseamnă a efectua simple operațiuni de tehnică judiciară bazate pe experiență și îndemânare, ci acte de voință în numele statului, actul jurisdicțional reprezentând, în ultimă analiză, forma sub care se manifestă constrângerea exercitată de stat pentru apărarea ordinii de drept stabilite prin lege.

Jurisdicția, în esența și finalitatea ei, este unică. Dacă ne referim însă la materia supusă judecării, jurisdicția poate fi împărțită în: civilă, penală și administrativă.

Interesul de a distinge între jurisdicții nu este numai teoretic, ci și practic. Astfel, a distinge între cele trei feluri de jurisdicții nu înseamnă a distinge numai între natura raporturilor juridice litigioase, ci și între competența organelor în atribuția cărora conflictul ivit urmează a fi dat spre soluționare, între procedura după care urmează a se desfășura judecata, cât și între felul sancțiunilor sau măsurilor care pot fi aplicate.

În principiu, jurisdicțiile menționate sunt autonome. În consecință, fiecare jurisdicție își desfășoară activitatea numai în materia sau natura sa specifică. Autonomia nu exclude însă nici cumulum, nici succesiunea a două jurisdicții diferite. Așa, de pildă, dacă prin săvârșirea unei infracțiuni s-a cauzat și o pagubă materială, jurisdicția penală, care are ca obiect tragerea la răspundere a persoanei care a săvârșit fapta penală, se combină cu cea civilă, care are ca obiect apărarea dreptului subiectiv încălcat prin repararea pagubei materiale cauzate prin infracțiune.

Jurisdicțiile sunt urmarea acțiunilor, împreună căpătând specificul și natura juridică a raporturilor juridice litigioase, cât și a normelor pe baza cărora aceste raporturi se consideră că au luat naștere.

Așa fiind, între jurisdicție și acțiune – privită ca dreptul de a urmări în justiție pretențiile datorate –, ambele luate în accepțiunea lor cea mai generală, există o strânsă și continuă legătură, precum și o condiționare reciprocă. Într-adevăr, așa cum s-a precizat în literatura juridică: afectate acelorași scopuri, destinate deopotrivă protecției sociale (juridice) a drepturilor civile subiective și ordinii în raporturile pe care le creează conviețuirea ramurilor în mediul social, acțiunea și jurisdicțiunea sunt lucruri care nu se pot concepe decât împreună^[2].

[1] A se vedea, în același sens, I. STOENESCU, S. ZILBERSTEIN, *op. cit.*, p. 29.

[2] A se vedea E. HEROVANU, *Principiile, op. cit.*, p. 307.